

A nagy felfedezések kezdete

Contributed by lakosm
2004. October 20. Wednesday 19:31

There are no translations available XV. százada nagy felfedezésekkel zárásdik be. Ugyanis az a káprálólmány, hogy a tőrők hatalom a keresztyének elől az Indiába vezet: aótat majdnem egészen elzárta a ezel megnehezette a fűszerek, gyarmatruk behozatalát, a melyet Európa nápei májr sokkal jobban megszoktak, semhogy erről lemondani tudtak vagy akartak volna, ezeket arra kánszerette, hogy májs tengeri aótat keressenek, a mely Indiába vezet. A XV. százada nagy felfedezésekkel zárásdik be. Ugyanis az a káprálólmány, hogy a tőrők hatalom a keresztyének az Indiába vezet: aótat majdnem egészen elzárta a ezel megnehezette a fűszerek, gyarmatruk behozatalát, a melyet Európa nápei májr sokkal jobban megszoktak, semhogy erről lemondani tudtak vagy akartak volna, ezeket arra kánszerette, hogy májs tengeri aótat keressenek, a mely Indiába vezet. Ez az aördek minden esetre elsőrendű befolyá gyakorolt; de e mellett látjuk azt is, hogy a kik előszőr aóptek a felfedezés aótjára, azokat nem Európaínak azon szákságlete, nem is a kereskedelmi aördek vezette. Tudjuk, hájnyszor vetett gájtót a keresztyének gyázelmének az az emberáradat, mely Afrikába tādult a márok segá-tsáogáre. Kásá'bb az elmaradt, sá't a márok is visszameneká'ltek Afrikába, á'ldá'ztetve a spanyolok aós portugálok á'ltal s mikor az utá'bbiak az arabokat á'sfá'szká'kben tájmadták meg Tengerész Henrik á'nyes gyázelmet aratott az arabok há'hadá fállá'it aós 1415-ben elfoglalta a fontos Ceutát, ekkor á' ezel a kásá'bbi felfedezéseket is biztosá-totta. Ebben a ká'zdelemben is, mint a fál'sziget visszafoglalásában segá-te a portugálok a francziák, angolok aós námetek, mi legjobban igazolja, hogy Ceuta aós ennek nyomában Marokká partjainak elfoglalása a vallás szá'lte lelkesedésnek volt ká'vetkezménye. Ennek keresá'ot lehetá'vá' tette a XIII. századgá'nt Gioia Flavio olasz há'á'snak tulajdoná-tott, tulajdoná'pen azonban a khinaiaká' ismert aós haszná'lt aós ez bizonyosan az arabok rá'vát az európai há'á'sná'phez eljutott iránytá'; a siker remányá'ot pedig tájplá'lt az emberek fállid alakjárá' szá'á' tan. Hogy májr a ká'zát'porkorban is voltak, bájr kevesen, kik vallották aós taná-tották is azt, hogy a fállid gá'lyá'±, ezt bizonyá-tják Albertus Magnus aós Bacon Roger má'±vei; az aördeklá'dá'ost azonban má'g inká'bb ná'velte a ká'zát'porkor legnagyobb utazá'jának, Marco Polonak (1254 1323) csodá'is aótleá-rása. Marco Polo olasz szá'rmazásu (szá'letett Velenczében) fál'ri, ki az ismeretlen Keletnek csak sejtett csodá'is vilá'ga á'ltal vezetve megindult a-gy á' volt az első az európaiak ká'zát'it, a ki á'zsia belsejé' aós ennek keleti rá'szá'ot is á'itkutatta. Atyja Nicolo Polo nagybá'jtja Maffio, kik velencei kereskedá'k voltak, Kublai, a mongolok nagy-khá'njá'hoz utaztak, a ki á'ket szívesen fogadvá'jn, a mongolok ká'zát'it á'veket tá'ltá'ittek. Vá'gre 1269-ben visszatá'rtek Olaszországba, a mint a khá'jn kivá'nta hogy nevá'ben ká'orjá'ok meg a pá'pá'it, ká'á'ldene hozzá' ná'há'ny hittá'orá-tá't. 1271-ben ezek meg is á'orkeztek a fiatal Marco Polo kisá'retá'ben, a kit a nagykhá'jn annyira megszeretett, hogy ká'vetká'nt á't ká'á'ldá'itte Khina ká'á'rá'nbá'z'á' rá'szei má'js tá'voli tartományokba, vá'gre Kiang-Nan tartomány kormá'nyá'jvá'j nevezte ki. De Polá'n erá't vett a honvá'gy á' khá'jn engedelmé'vel, 24 á'vi tá'vollá'ot utá'jn, kincsekkel megrakva, Sumatra, Ceylon, Ormus, Tá'bris, Trapezunton kereszta' 1295-ben szerencsá'sen visszaá'orkezett Olaszországba. Ekkor há'á'ja szolgálátá'ba lá'pett, azonban 1298-ban a Curzola mellett vá-vott tengeri á'tká'zetben a genovaiak fogsá'gá'ba kerá'lt, a hol a legelá'zát'kenyebb bá'já'smá'dban rá'szesá'lt. Itt fogsá'gá'ban mondta a tudá's pisai Rusciano tollá'ba az á' utazásá'it, 1302-ben visszanyerte szabadsá'gá'it, mire szá'á'vá'rosa, Velence, á't a nagy taná'ics tagjá'vá'j vá'lasztotta aós mint ilyen halt meg 1323-ban. Á'stleá-rása, mely maga 1307-ben adott ki, nemcsak azá'rt nevezetes, mert feltá'rija elá'ttá'nk á'zsia belsejé'ot, hegy- aós vá-zrajá'it leá-rja, megismertet benná'nket ama ná'prajzi aós politikai viszonyokkal, a melyek a mongol birodalom virá'gá'isa korá'ban ott uralkodtak; hanem ká'á'lá'ná'sen azá'rt, mert á' emlá'ti elá'szár Japá'nt (Zipangu), a legtá'volabbi, mesá'be illá' aós arar bá'velkedá' csodaországot, a mely ha egy lá'ncszemá'ot ká'opezi is az egés' vilá'g fállidraja terá'on tett kutá'isoknak, megfigyelá'seknek aós fálltevá'seknek, de a nagy fállidraji fállfedezéseket nagyban elá'segá-tette. Ha sokan ká'otsá'gá' vontá'k is annak igazsá'gá'it, mit a kásá'bbi események igazoltak, azonban az, mit az aranyrá' mondott, leginká'bb á'sztá'ná'zte a merá'osz há'á'sokat, hogy az aranyban bá'velkedá' csodaországba vezetá' tengeri aótat fállfedezé'ek. Polá'leá-rásá'jának ká'vetkezménye nem is maradt el s első'k voltak a portugálok, a kik a fállá'dá'z'á's terá'on eredményt ki. Szelleme a mozgalomnak a genovai szá'rmazásá' nagy tengerész, Nicolo di Recco volt, a ki á'ltal indá-tott mozgalom vá'gre arra birta IV. Alfonz kirá'lyt (1325 1357), hogy Lissabonbá' a firenzei Angiolino del Tagghio parancsnoká'ga alatt há'rom há'á't ká'á'ldá'jn ki a fállá'dá'z'á' aótra, a mely hihetá'leg a Palma, Canari aós Teneriffa, szigeteket fedezte fáll. E siker magá'val ragadja Aragoniá'it, melyek kirá'lyja, IV. Pá'ter 1342-ben Clermont grá'fá'jának ad engedá'lyt a fállá'dá'z'á's aós há'dá-tásra, a ki azonban az á'ltala fállá'dá'z'á'it Gomerá'it nem tudta hatalmá'ba kerá'teni. 1393-ban egy andalusiai aós baskokbá' á'illá' tá'rsasá'ig III. Henrik (1393 1406) Castilia kirá'lyá'jának engedelmé'vel á'jt há'á't ká'á'ldá'it Afrika nyugati partjainak kikutatásá'ra, a mely a part mentá'on a 29-ik szá'lessá'gi fokig (a Canari-szigetekkel szemben) jutott el, hol a Teneriffa vulká'njá'nak tá'zátá'l annyira megrá'má'ltek, hogy a szigeten, melyet á-rdá'g szigetá'nek neveztek el, kiká'ly sem mertek. S miutá'jn Lancerotá'it kirabolták, visszatá'rtek aós engedá'lyt ká'rték Henrik kirá'lytá' a Canari szigetek elfoglalásá'ra, a ki ezt nem tiltotta ugyan meg, de meg sem engedte. Mindez azonban csak a kezdet nehá'zsá'gá'ot bizonyá-totta, a já'vá're ná'zve sem alapot nem nyá'jtott, sem biztosá-tá'ot. Maga a szá'kmá'ny aós birvá'gy nem is volt erá's arra, hogy a fállfedezé's á'ótjá'nak alapjait leraká'jk, mindaddig, má-g egy má'js, nemzedá'keken uralkodá' á'rzelem segá-tsá'ogá'vel el nem jutottak odá'ig, a hol má'jr biztosabb hírek, nagyobb kilá'tások á'ltalá'nos hatá'jst voltak ká'opések gyakorolni. Ezt nyá'jtotta I. Já'nos portugá'li kirá'ly legifjabb fia, Tengerész Henrik, a ki 1394 má'jrcz. 4-á'on Oportá'ban szá'letett, a ki kora ifjá'sá'gá'itá' fogva erá', vitá'zsá'g aós a tudomány szeretete á'ltal tá'nt ki, a kihez nagy remányel fállztek s hogy ez teljesedni fog, erre ná'zve az első' biztosá-tá'ot 1415-ben Ceuta elfoglalásá'ival nyá'jtotta. E gyá'zelme jutalmá'jul a Krisztus-rend nagymesterá'vát vá'lasztották s ez idá'tá' fogva a rend gazdagsá'gá'it a tengerészetre, felfedezé' utazásokra aós ezek rá'vát a keresztyén vallás terjesztá'sá're fordá-totta. Ceuta birtoká'ban Portugalia erá's á'illá'jst Afrikában; de Marokká belsejé'be behatolni nem voltak ká'opések, a melyet há'siesen vá'delmeztek az arabok,

készen állnak arra, hogy az Atlasz hegység természeti viszonyai által, a melynek felfedezése, mint egy hatalmas erösség, minden oldalról mint egy megkötészetlen vár tekintett le reájuk. De birtok a partot s itt vettek hirt az Atlasz hegységgen től fekvő tartományokról, népekről, a melyeket részint a fogoly arabok, részint az arab vagy zsidó keresztek hozták hozzájuk, a mit nagyított a közelet, a mely felfújta a dőli tenger Boldog szigeteiről szőlő rőlgi mondait is. Hallották, hogy az Atlasz hegység az északi szélesség 26-ik foka alatt egy fekete előhegyben végződik, melyhez dőli egy fehér homoksvatag csatlakozik, a Sahara, a melynek megkötészetlen-tőse a legnagyobb veszélytel jár. Az előhegyet Non hegyfoknak (non plus ultra) nevezték el, a melyről azt mondták, hogy: a ki a Cabo de Nonon tőlmege, az nem tudja, visszajár-e? De hirt vettek arról is, hogy azontól Marokkónál még nagyobb tartományok terülnek el, a melyeket népek laknak, a honnan az aranyat és elefántcsontot hozzák. Ama tartományokat európai ember még nem látogatta meg; de a hír, a mely hozzájuk jutott, elő csöbités volt arra, hogy azokat felfedezék. Látjuk tehát, hogy a vallásos lelkesedés vezette a portugálok oda, a hol ismét oly híreket vettek, a melyek már a későbbi is sokkal erősebb volt. Tengerész Henrik elő az Atlasz ha legyőzhetetlen akadályt gárol is; de Ceuta birtoka szabaddá tette előtte a tengert, a melyre egymás után köldte ki hajóit, a kik 1418-ban Porto-Santát, 1419-ben Madeirát fedezték fel, és ezzel Tengerész Henrik magát arra ördemesítette, hogy a király az afrikai gyűgyek vezetését egészen reá bizza. Hogy e nagy feladatnak megfelelhessen, Portugalia legelőlibb részén, a Vinco fokián elővő Sagresben telepedett meg, a hol csillagvizsgáló tornyot, fegyvergyárat építtetett és egy öntözeti állást fűlt, a melyben tengerészei a szélességek mennyiségét, feldrajzi és csillagászati ismereteket elsajátítván, mint hívatásos tengerészek foghassanak feladatuk megoldásához. Mindez kötségtelen bizonyítást nyújtja annak, hogy Henrik herceg nemcsak maga a legkomolyabban köszölt a felfedezésre, de erre elő akart köszöteni egy egész nemzedéket is, a mely a megkezdett munkát, ha a sors ögy hozzá magával, folytassa és befejezze. Porto Santában azonnal portugál gyarmatosokat telepített meg; az enél sokkal nagyobb Madeira szigete azonban néptelen volt; őriási erdősségeit tehát fűlygőttatta, a mely mint mondták, hőt övig ögett és a hamutól rendkölvi termékeny mővelés hől csak ezután fogott hozzá. Henrik a nagyszámú gyarmatosokkal házilatokat is köldött a szigetre, Szicíliai búzát és cukornádát és Cyprusból szőlő vesszőt. Gazdag termőssé jutalmazta a vállalkozást, a mi nagyban hozzá jár a további sikerhez és lassan az előteleket is elosztatta. 1422-ben vagy a következő évben a dőli fekvő Salvagos szigetcsoportot, 1432-ben a már részben is ismert Azori szigetcsoportot fedezték fel, a melynek első szigete S. Mariának nevezték el. A kilencz szigetet tizenhat portugál hajó azonnal gyarmatosította. Végre 1433-ban Henriktől kiköldött Gilianer tengerész tább sikertelen kísérlet után eljutott Non hegyfokhoz, sőt még azon től mőve ama hegyfokig, a melyet Cap Bojador (követő hajóztónak) nevezett el. I. János király halála után legidősebb fia I. Eduard foglalta el a trónt (1437-1438), a ki mőltán nyolc év testvérőrdeméit, az általa felfedezett szigeteket jűvedelmeivel együtt neki ajándékozta. Erre Henrik egy nagy hajó szerelt fűlt, a mely Cap Bojadortól 30 mőrföldnyire dőli elhajóztott; de Tanger ellen indított vállalat kudarcot vallott. Eduard király halála után a kiskorú V. Alfonz nevőben az elhaltak testvérőre, Pedro vezette a kormányt, a ki Henrik herceget megerősítette a szigetek birtokában s ugyanekkor V. Mártón pápa Portugalia tulajdonjűt kiterjesztette mindama tartományokra, a melyeket Afrika partjain és ennek mentőben felfedezni fognak. Ez megkötszerelte a portugálok buzgalműt, akik 1440-ben Antonio Gonzalez és Nunno Tristan tengerészek vezetése alatt eljutottak a Fehér foki (Cap Blanco); 1446-ban pedig a Zöld foki (Cap Verde). Ez után már Henrik herceg könnnyen fűdűzhetette a felfedezés kötségeit, mert hogy 1442-ben az első négyt Lissabon hozták, a ki általános csodálatnak vűlt tárgyává, a hozott arany és elefántcsont további felfedezésre sarkalta az embereket, a kik társaságokat alakítottak, a melyek Henrik herceg vezetése alatt egész rajokat bocsítottak ki a felfűdűzés öttjára. Azok köztűtt, kik e tőren ördemeket szerettek, első sorban kell említenk Luigi de Cadamonte a ki 1455-ben a Verde-foki szigeteket és a Verde-fokot követő hajóztó, a Senegalt és Cambia folyásokat fedezte fel, a honnan 1456-ban tőrt vissza. Még ez évben ismét ötra kelt és ekkor eljutott a Rio Grande folyásig, fűfűdűzte a Bissagos szigeteket és ezzel fűfűdűzték mindama partokat, a melyek Felső-Guineájig terjednek. Cadamost ez öttjára visszatörvön, Henrik herceg haláláig ennek oldala mellett maradt; ez után pedig visszatört szőlővárosába, Velencőbe. Ő volt az első hajó, a ki utazásait megőrtta és köztűttette és a korábbi utazások hiteles tűrtőnető Tengerész Henrik halála után (1460) a felfedezés kedve megcsappant; de hogy 1471-ben Tangert elfoglalták, ismét ött erőre emelkedett és már 1472-ben egymás után fedezték fel Fernando-Pó, S. Thomás és Annabón szigeteket és már tőlmentek az Egyenlő-től is és megdűntük az előtőlet sugallta ama özetet, hogy az ott uralkodó forrás hajózni nem lehet, mert a tenger ott forr, a fűldet pedig a nagy hősség megögette. Még nagyobb sikereket ört el V. Alfonz fia V. János (1481-1495), a ki még egy részről országában a hatalmassá lett fűurakat megalúzta, ezek ellenőben a polgárságot és a fűldnőpöt megvődelmezte és Spanyolországba köldte a több mint 80 ezer zsidót vődpő mellett országába befogadott és ezzel országának szorgalmas iparosokat és kereskedőket szerzett, a felfedezés ögy is fűllkarolta, mihez a Guineával folytatott kereskedelem bűven megszerezte a szélességek kötséget. 1486-ban Diaz Bertalan portugál nemest kööt hajóval köldte a felfedezés öttjára. Viharok és a tengerőram veszöllye köztűtt hajóztó Diaz dőlfelő, a mikor egy hűrom napos vihar oly messze hajította hajójűt a partoktól, hogy ezt egészen elvesztette szeme elő. Ennek dacjára dőlfelő haladt s már a dőli szélesség 35-ik fokán is tőlment, és őgy a kölköl, hogy sejtették is volna, további mentek mint a meddig Afrika dőlinek terjed. Erre visszafordultak és 13 napig hajóztak északra, még végre előrték Afrika dőli csőcsűt, a melyet a tengeri viharok miatt Cabo tormentosonak (Viharos foki) nevezett el. Ez erdőnyel megelőgedvön, visszatört és 1487 decemberben ört Lisszabonba, a hol nagy tisztelet fogadták. A király midőn az erdőnyet hallotta, Afrika dőli fokának nevő Cabo de buena esperanza (Jóremőny foka) névre vűltöztatta, mert remőlte, hogy ennek felfedése a keresett öttat Indiába megnyitotta. E remőny megvalósuljű ugyan János király nem örtte meg, ez utődjának, Nagy Emőnuelnek (1495-1521) tartott fűnn, a ki 1497-ben Vasco de Gama, egy jűrtas és vállalkozó tengerész parancsnokága alatt ögy hajó köldött a kelet-indiai ött felfedezés ött ki 1498 május 19-ön szerencősen el is jutott a Malabar partokhoz és Calicut állőben vetett horgonyt. Calicut király, azonnal kereskedelmi szerződőst akart köttni, miben azonban megakadályozták őt a mohammedánok, a kik a

kereskedelemnek kizárólagos birtokosai voltak. Ezek ellenséges felfedezése visszatérőre birta Vasco de Gamat, aki 1499 szeptember havában szerencsésen megérkezett Lissabonba. A hozott tudósítás arra birta a királyt, hogy Pedro Alvarez Cabral vezérlete alatt 13 hadihajóval Ázsiába, a mely, ha kell, képes leend fegyverrel is biztosítani Portugalia számára a szűkséges feldrószt. A hajóhad azonban messze nyugatra kitűnt a nélként, hogy tudta vagy akarta volna, Dél-Amerika partjaihoz vitetett, a melyet Cabral szigetnek tartott és vitorláján fenyőfűt után Braziliának nevezett el (1500), a király nevében birtokba vette, és e hirrel egy hajót visszaküldött Lissabonba. Ő maga a többi hajóval egyenesen keletnek vitorlázott, de mikor a Járóremény foka alatt elhaladt, iszonyó vihar támadt, mely nagy hajókat és ezekkel Diaz Bertalant veszítette el. Még ez után is érte veszteség, úgy hogy csak hat hajóval vitorlázott be a Calicut birtokba. A királylyal ő is megkezdte az alkudozást, de eredmény nélkül: mikor pedig a király 40 portugál katonát álnokul lemészároltatott, Cabral is fegyverhez nyult, boszót is állott a gyilkosságért, még a kénytelen volt minden eredmény nélkül visszatérni és 1501 júl. 23-án szerencsésen megérkezett Lissabonba. Mindez nem riasztotta vissza a királyt, hanem a kényvetkezésként Vasco de Gamat husz hajóval küldte Indiába, a ki megérkezve, az indiai királynak hajóit részint megsemmisítette, részint elfogta, Calicutot pedig bombáztatta. Ezzel ugyan békésre könyserítette a királyt és ama szerződés elfogadására, melyet előterjesztett; minthogy azonban hadereje sokkal csekélyebb volt, semhogy ezzel a csodaország rendszeres hadseregét csak megkezdhetné volna, ezért megelégedett azzal, hogy a partvidék legfontosabb helyeit megszállja. Ez is elő volt arra, hogy a fontos indiai fűszerkereskedést részben átvegye, a melytől az indiai királyok csak a partokon tartózkodtak. Ez után Vasco de Gama arany, gyémánt és drágakővel és kincscsel és teljes szerrakományal visszatért Európába, hova 1503-ik év végén érte és úgy a király, mint nápe a legnagyobb tiszteletben részesítette. Ezzel áttörtünk a felfedezés máris irányára, mely végredmés hasonlóthatlanul nagyobb a keletindiai átt felfedezésénél. Ugyanis a spanyolok már a XIV. században, még mielőtt a portugálok Porto-Santát felfedezték volna, eljutottak a Canari szigetekre; de e felfedezésnek mi jelentéséget sem tulajdonítottak és így ártott az, hogy Tengerész Henrik 1456-ban minden ellentmondás nélkül birtokba vehette a szigeteket. Portugalia sikereitől birtorva azonban, 1478-ban felfedezésnek elejtett fonálját és e tőren oly rohamosan haladtak előre, hogy 1502-ben ezt már befejezettek is tekinthették. Spanyol tudósítás szerint a szigetek közül a Canaria, Palma és Teneriffa népek voltak, a guanchos erőteljes, izmos hegyi nápe lakta, melynek bőrszine sárgás-fekete volt, tiszta let és már eljutott a méveltség bizonyos fokára. A nép nemességre és polgársággal, melynek elől a király állott, a ki a tiszta letet vdelmezte a törvényeknek volt. A tőzet nem ismerték, irtáztak, az állatokat spanyol vagy más rabszolgák által lettették le, melyeknek hársát élelemre, bárt ruházatra használták. E leírás arra a felfedezésre vezet bennünket, hogy a szigetekben már a gőrvégek által említett Boloszigeteket ismerjük, a melyrül Jubának, Mauretania királyának is volt tudomása. Ez a szerencsétlen nép a spanyolok zsarnoksága alatt teljesen kiveszett és benne egy srégi nép halt ki nyelvével, törtenelével együtt, talán világot vetett volna a legrögibb phoenicziai és karthágói gyarmatosításra. A régi világon azonban ájvolabbi országok, magár Ameriká is birt tudomással. Diodoros említi, hogy a karthágóiak a Hercules-oszlopokon túl fűdztek egy nagy, erdőben és vizekben gazdag földet. De Guignes pedig 1761-ben kimutatta, hogy a khinaiak már az V. században K. u. ártkezésbe léptek Amerikával, a melyet Fuszangnak neveztek. De ha mindezt kötségre vonjuk is, az már bizonyos, hogy a merész normann hajósok már 863-ban felfedezték Islandot; Erik 982-ben Grönlandban gyarmatot alapított, hol később kött város és száj tanya volt és egy páspákság alatt 16 templom és kött kolostor, Leif, náhájny ávvel később felfedezte Hellulandot (Sziklaország), Marklandot (Erdőország) és Winlandot (Szőlő), a mely elnevezés alatt a Szt. Lőrincz folyó torkolatát és egészen Bostonig terjedő partvidéket ártették. E gyarmatok az a normannok visszlyködés folytán megszántek és később csak elöve keresték a helyeket, végre 1347 után egészen megfeledtek azokról. Ezt az elfeledett világrószt fedezte fel Columbus Kristóf.